

ВИКТОР ПЕЛЕВИН

СЪЗЕРЦАТЕЛЯТ НА СЕНКИТЕ

Превод от руски: Магдалена Куцарова, 2013

chitanka.info

... Ако го заставят да гледа самата светлина, нали той би изпитал болки в очите си и би избягал, като се върне към онова, което може спокойно да наблюдава, и няма ли той да си мисли, че това е в действителност по-ясно от показваното?

Платон^[1]

На лукавия въпрос „На какво се возите?“, задаван в московския здрач с цел бързо социално идентифициране на събеседника, на младини Олег Петров уверено отвърщаше с думите: „Кога на гъби, кога на картон“.

След като епохата на първоначалното натрупване навлезе във фаза на нестабилно загиване, а Олег отказа субстанциите и се изучи, започна да отговаря, че още от сътворението на света се намира в състояние на абсолютна неподвижност, а привидните му придвижвания в пространството са халюцинации на наблюдателя и тъкмо на тях се вози.

Към трийсет и пет годишна възраст той до такава степен загуби интерес и доверие към хората, че започна да казва просто: „Нямам кола“. И даже го мързеше да добавя, че никога не е имал и няма да има, тъй както няма постоянна работа, семейство и място в гробищата.

Той научи за съществуването на Метода съвсем случайно, докато съпровождаше в ролята на екскурзовод фрийлансър (това беше основният му начин да си изкарва хляба) двама московчани, които пътешестваха из Източна Индия.

Московчаните бяха характерни представители на новото хилядолетие — същите онези „педерюги, изковани от чиста стомана от главата до петите“^[2], чието идване прозря от бездната Венедикт Ерофеев: безупречно наточени за успех възпитаници на тренинга „лайфспринг++“, вече доближили се до реализацията на най-висшия му плод — откриване на собствен малък бизнес за заточване на високовъглеродни педерюги под наименованието „спринглайф++“ или нещо близко до това.

Единият, който имаше лице на мексикански убиец, практикуваше някакъв таен тибетски култ. Вторият, поразително приличащ на мускетар заради мустаците и брадата си, вече беше приключил с будизма и сега търсеше връзка със сектата на удушвачите тхаги^[3], като искрено се разстройваше след всеки провал в поредния храм на Кали. Но основната цел на пътешествието им беше повишаване на професионалната квалификация.

Предполагаше се, че от паството на бъдещия тренинг трябва да се скрие първата благородна истина^[4], като се замени с последния фърмуер на езотеричното съзнание, и заготовката на фураж вървеше с пълна сила: московчаните се снимаха на фона на тайнствени руини (консервна фабрика от трийсетте години, силно измита от мусонните дъждове), вслушваха се във вятъра в листата на дървото бодхи (кълн от кълна на самия онзи, е, разбрахте ме) и шепнеха прясно научени шиваитски мантри срещу най-страшното от наблюдаваните изображения — билборд с реклама на индийския филиал на МТС^[5].

От него гледаше демоничен свръхчовек с лоши очи и с вид на чеченски танцьор, решил на следващия етнографски фестивал да стане мъченик — при това имаше шест ръце, всичките железни, които завършваха с някакви адски клещи, отвертки и пипетки. Олег веднага си помисли, че по всяка вероятност това ще да е вписал се в световните тенденции млад градски професионалист, ядро и опора на модернизирателната класа.

Вместо с действащите светци, пред които стояха на опашка за пречистване и по-богати хора, московчаните беседваха надълго и нашироко с местните екскурзоводи — последните говореха на сносен английски и владееха окултния дискурс не по-зле от истинските махатми.

Един такъв екскурзовод, младо момче с едва наболи бакенбарди, разказа доста стандартна история за леляк отшелник, който живял десет години на върха на местната планина. През цялото това време отшелникът се хранел само с издигната по гръбначния му стълб змийска сила кундалини. Докато превеждаше, Олег със сарказъм си помисли, че местното правителство би следвало да изгради около тази технология тукашната Продоволствена програма.

И после екскурзоводът добави нещо, което Олег никога досега не беше чувал:

— И освен това той бил заклинател на сенките...

Така го преведе Олег. В действителност обаче гидът употреби израза *shadow speaker*, който можеше да се изтълкува по различни начини — като „говорещ със сенки“ и „сенчест говорещ“.

— Какво е това? — попита един от московчаните.

Тук Олег направи нещо необяснимо. Вместо да преведе въпроса, той презрително махна с ръка.

— Разклонение на заупокоен култ — каза напосоки, — говорят с духовете на прадедите си. Правят се, че говорят... Чисто шарлатанство, разбира се, няма реална стойност.

Интересът на московчанина угасна и той попита нещо за кундалини.

— Трябва да се оказва натиск на муладхара чрез специално дишане — с готовност заобяснява младият индиец, — но преди това трябва задължително да са отворени всички чакри. Мога да ви препоръчам един садху, който ще ви даде съвсем точни напътствия...

Нататък всичко беше както обикновено.

На раздяла с гида Олег взе телефонния му номер.

---

[1] Платон. Държавата. София: Наука и изкуство, 1981; прев. проф. Александър Милев; следващите цитати са от същото издание. — Бел.прев. ↑

[2] Венедикт Ерофеев. Събрани съчинения. Москва — Петушки. София: Парадокс, 2002; прев Борис Мисирков. — Бел.прев. ↑

[3] Поклонници на богинята Кали. — Бел.прев.]; Коректното произношение на названието е *тхуги*. — Бел. NomaD. ↑

[4] Първата благородна истина на будизма: животът е неотделим от страданието. — Бел.авт. ↑

[5] Мобилни телесистеми — руски мобилен оператор. — Бел.прев. ↑

1

Вечерта московските лайфспринг възпитаници най-после показаха топлата си човешка страна — надрусаха се в хотела с купен от аптеката кетамин, ветеринарен препарат, който пренася съзнанието на психонавта в пространството на кучешката забрава, иначе казано, в измерението на чистия дух (защото Атман е навсякъде).

Докато гостите странстваха из духовния космос сред изрезки от кучешки опашки и уши, Олег изпълняваше функцията на бавачка, а когато активната фаза на трипа премина и започна обсъждане на придобития психеделичен опит („казвам ти, червото на Русия е съвсем късичко, а на Индия е дълго, толкова дълго, че даже краят му не се вижда — та точно от него е цялата тая шибана мръсотия...“), той незабелязано излезе, звънна на младежа екскурзовод и си уговори среща в единствения местен ресторант, където можеше да се яде без риск за живота.

Индиецът го чакаше на една маса под открито небе. От тук се откриваше гледка към върволицата от планини, в която всяка планина беше жилище на някой местен бог — а всеки от тези богове на свой ред беше местна еманация или на Шива, или на Вишну, или на Брахма.

— *Shadow speaker?* — попита индиецът. — Колко пари искаш да похарчиш? Аз мога да организирам екскурзия до един малко известен храм...

Олег му даде петстотин рупии.

— И аз съм екскурзовод — каза той. — Изкарвам си хляба със същото, с което и ти, така че не ме баламосвай. Крадецът не бива да краде от крадеца. Професионалистите не бива да се лъжат едни други. Разкажи ми каквото знаеш.

Младият индиец взе парите и се усмихна.

— Всъщност не знам много — отговори той. — Има такава легенда. Смята се, че ако се съсредоточиш за дълго време върху една сянка, тя ще отговори на въпросите ти и ще ти покаже истината.

— И толкоз?

— И толкоз.

— А къде да получа по-подробни инструкции?

Тук екскурзоводът за втори път учуди Олег. Каза:

— Принципно може да се получат по-подробни инструкции. Аз мога и сам да си ги измисля, мога и да те посъветвам да отидеш някъде за тях. Но щом крадецът не бива да краде от крадеца, ще ти кажа истината. Няма нужда да търсиш други инструкции, защото вече ти казах всичко необходимо.

— Но нали трябва да знам как точно да се съсредоточа върху сянката?

— Не ме разбра — отговори с усмивка екскурзоводът. — Сянката ще ти разкаже всичко. Занапред ще питаш нея, а не мен. Точно в това се състои Методът...

— Но сигурно трябва да има някакво въвеждане, за да се практикува такова нещо?

— Точно това правим сега.

Олег вдигна очи към събеседника си.

Вече беше почти нощ. Тъмното небе със силуетите на планините приличаше на древен мръсен килим, омазнен от тиловете на безброй шмекери — и седящият отсреща индиец изведнъж му се видя не млад, а тъкмо обратното — невероятно древен старец, пръв крадец от онази гилдия, към която той току-що бе имал наглостта да се причисли. И освен това му мина мисълта, че отшелникът, за когото индиецът разказваше, и самият индиец са един и същ магьосник, усвоил освен полетите в небето и разговорите със сенките още една магическа технология, основна за днешните времена — уменията да се прави на невръстен екскурзовод и срещу малко възнаграждение да разказва вълшебни истории за самия себе си.

Олег се уплаши. Извади от портмонето си новички хиляда рупии и с търсеци очи ги подаде на екскурзовода — сякаш се осланяше на защитата на нарисувания на банкнотата Ганди. Индиецът строго изгледа Олег, но взе парите.

2

На другата сутрин посърналите след ветеринарния трип московчани започнаха да се стягат за връщане в късото черво. Вярно, мексиканският убиец, който шумно се възмущаваше от местните антисанитарни условия и наглата немарливост на аборигените, настоятелно предлагаше да отидат във Варанаси („да видим как ги горят тия отрепки“), но не успя да убеди мускетаря да пътува до свещените огньовете на бреговете на Ганг — последният се чувстваше отпаднал.

Олег окончателно затвърди мнението си, че основният проблем на високовъглеродните момчета е мотивацията — тя се появява само по време на тренинга, когато трябва редовно да рапортуват пред строя за свършената работа, а после изчезва и те се превръщат в същата субстанция, каквато са били по-рано, само че с дупки от вилица. Впрочем лайфспринг възпитаниците плащаха добре и той реши да не споделя с тях тези си мисли.

След като качи московчаните на самолета, Олег преброи парите. Като прибавеше негласно икономисаното, изтупаният златен пращец му стигаше за цели три месеца скромен живот в Гоа. Щеше да има даже за полет дотам.

Отначало Олег се засели на Палолем — това беше любимият му плаж на юг. В малкия уютен залив никога не се надигаха големи вълни, палмите растяха досами водата, а сутрин, горе-долу от шест часа, когато рибарите стоварваха улова на брега, започваха страшно да грачат привлечените от рибата врани — точно като в Москва. Приятно беше да се събуди от граченето им, да погледне през тъмния прозорец, вече съвсем да се увери, че си е у дома и че отвън е декември — а после да си спомни, че след час може да отиде да се изкъпе.

Докато крачеше по сутрешния плаж покрай спящите крави и напиралците да му стиснат ръката продавачи на бижута, Олег поглеждаше към сянката си. Сянката го гледаше мълчаливо и на Олег му хрумна, че за нея времето тече в обратна посока.

Сутрин тя беше дълга и слаба, с позорно тесни рамене и прекършен врат, а по пладне се превръщаше в набит здравеняк с малка глава. Вярно, после пак започваше да се издължава. В крайна сметка сянката се раждаше изнурен старец, в продължение на няколко часа се подмладяваше, а после пак поемаше към смъртта. Олег нарисова на пясъка графика: възрастта на сянката се променяше в хода на деня по такъв начин, че линията ѝ напомняше буквата „V“ с най-ниска точка по обяд.

„Интересно — помисли си той, — ако човек се раждаше на седемдесет, а към средата на живота си се подмладяваше до петгодишна възраст — и после пак започваше да остарява? По обяд щеше да има тяло на дете и опит на възрастен...“

Следващото му откритие беше всъщност нещо очевидно, за което той просто не се беше замислял досега.

Сянката изживяваше целия си живот за един ден. А той вече беше чукал трийсет и пет. Значи нямаше една постоянна сянка — имаше по триста шейсет и пет всяка година, а за целия му живот пред него се бяха извървели над десет хиляди от тези странни, живеещи на обратно същества. И само пълната им прилика едно с друго и мълчаливостта им му позволяваха толкова дълго да се заблуждава, като мисли безкрайната им процесия за един и същ спътник.

„Но тогава какъв е смисълът да се говори със сянка? Какво може да знае тя, щом живее по-малко от най-дребното насекомо?“

Като се замисли, Олег разбра, че нещата не са толкова прости. Пеперудата едnodневка (той помнеше отнякъде, че се казват „ефемериди“) наистина живееше само един ден — но едва ли някой на нейно място би ценил този ден повече от нея. За нея това наистина беше онзи *last day of your life*^[1], за който пееше някога Фил Колинс. Значи никой не можеше да даде по-добър съвет как да се разпореди с него...

Олег влезе в едно интернет кафе, цялото облепено с портрети на белобрад старец пред горящ на олтара огън (разговорливият стопанин каза, че това е минало въплъщение на Сай Баба), с мъка състави думата „ефемериди“ от копипейстнати руски букви, вмъкна я в прозорчето на Гугъл и прочете:

Поразително красив е предсмъртният танц на едnodневките. Тези леки и нежни насекоми с прозрачни крилца живеят само един ден или даже няколко часа. Те излизат всички заедно от ларви, живели във вода 2–3 години, за да изтанцуват в небето брачния си танц и да умрат. Характерният им полет може да се наблюдава в тихи ясни вечери. Отначало с бързо размахване на крила едnodневките се издигат нагоре. После замират и благодарение на голямата повърхнина на крилата си бавно, като с парашут, се спускат надолу...

По някаква причина го впечатли това, че ефемеридите летят във формата на същата онази буква „V“, която той нарисова на пясъка, докато мислеше над възрастта на сянката.

Когато излезе навън под догарящия ницшеански залез (след няколко пътувания до Варанаси всички индийски залеzi му изглеждаха като кремация на Бог), от краката му на изток се проточи тъмен силует. Докато шареше из интернет, сянката го беше чакала зад вратата.

Изведнъж го споходи още една догадка. Краткият живот на сянката, както по всичко личеше, беше разбит на периоди на бодърстване и сън. Сън бяха моментите, когато облаци закриваха слънцето или той влизаше в някоя сграда — тогава сянката временно изчезваше. Ако както в това интернет кафе на стените светеха разноцветни лампи, тя се удвояваше или утрояваше, променяше формата си и това бяха нейните сънища. Но ето че Олег излезе на вечерното слънце, тя се събуди и го заговори — и в главата му се роди тази мисъл.

Вече няколко дни сенките като че ли се обръщаха към него. А той все не се решаваше да влезе в разговор с тях.

„Утре“ — помисли си Олег.

---

[1] Последен ден от живота ти (англ.). — Бел.прев. ↑

3

На другия ден сутринта той се запъти към плажа с твърдото намерение да зададе на сянката някакъв въпрос. Разстла чаршафа си на оранжеви „омове“ до една преобърнатата лодка и седна с гръб към слънцето. Когато мислите в главата му се поуталожиха, Олег отмести поглед от лодката към пясъка, където вече го очакваше сянката.

Пред него стоеше странно същество с широк таз, чиито рамене стремително се смаляваха и завършваха с малка ръбеста глава. Олег го гледа съсредоточено почти половин час, но нищо интересно или необичайно не се случваше. Вярно, от време на време започваше да му се струва, че сянката се извисява над него — сякаш беше огромна, нагрята от слънцето до трепкащ силует статуя от тъмен камък, до която той е допълзъл през пустинята.

Скоро разбра, че при желание може да задържи това възприятие. Започна да му се струва, че се намира в подножието на статуята и я вижда в същия ракурс, в какъвто мравката вижда надвиснал над нея човек. За миг си спомни за древните богове, на които някога човечеството се е кланяло — сигурно са били точно такива.

„Въпрос — сети се той, — да задам въпрос...“

Олег няколко секунди се рови из разнородната умствена плява, тутакси напълнила главата му. Кой знае защо му се струваше, че въпросът трябва да е сериозен.

„Какво ме чака?“ — формулира накрая той.

В първата секунда-две нищо не се случи, а после вляво от статуята изникна скала от същия тъмен камък и бавно се стовари отгоре ѝ, като погребва под себе си каменния исполин. Всичко стана в пълна тишина, като по време на епична катастрофа, когато разстоянието до наблюдаваните обекти е твърде голямо за звуковите вълни.

След това вече беше невъзможно да си представя статуята — а щом тя изчезна, Олег видя сенките на две тлъсти лелки, които вървяха зад гръба му по плажа. Женски глас каза на руски:

— Струва ми се, че имам язва. Тази сутрин се събуждам и ей тука ми тежи...

Една от сенките прокара ръка по средната част на тялото си.

— Защо непременно язва — разсъдливо рече втората, — може да е от тяхната масала. Тук масалата е такава, че никаква язва не ти трябва...

Олег не се сдържа, извърна глава и погледна отминаващите жени. Те приличаха на нискобюджетно представление в куклен театър: все едно някой беше взел две презрели круши и шаваше с отекли пръсти под тях, за да изобрази крака.

„Какво означава този отговор? — помисли си той. — Язва ли ще получа? Впрочем това нали не го каза сянката, а лелката... Не. Смисълът явно е в това, че едната сянка се вряза в другата и те се сляха в едно цяло така, че се изгуби всяка представа за индивидуалност... Сливане с първопричината? Среца с Бога? Или... Хм... Среца с жена?“

Това наистина беше актуално — и при всички случаи по-хубаво от язва. Последната любов на Олег си отиде преди около два месеца.

Девојката Катя изглеждаше съвсем добре, пушеше трева и слушаше групата *The Third Man* — преживял много несгоди женски глас, който пееше на английски как няма ни днес, ни утре, а само вечност сега и още нещо за Говинда (Катя даже беше наясно, че това е аспект на Кришна, който пасе крави, със същия корен като думата „говеждо“). Тя също така се интересуваше от книгите на Ошо и от йога, но в края на краищата се отказа да използва съвместно половия акт като символ на цялостното преживяване на битието и отиде да живее с един зъболекар азербайджанец.

Олег забеляза, че е потънал в неприятни спомени и се по-стара набързо да ги пропъди. Засега опитът за общуване със сянката се развиваше незадоволително.

„Ако това е указание — помисли си той, — значи и за него мога да попитам сянката. Защото за всичко трябва да питам само нея... И така, това указание ли е? Среца с Бога? Среца с жена? Какво е това?“

Олег направи нов опит да се съсредоточи, но концентрацията му беше нарушена и колкото и да се взираше, не успяваше да види на мястото на сянката трепереща от горещината статуя. Може би причината беше, че слънцето вече грееше високо в небето и сянката бе

изгубила сутрешната си треперливост — сега стоеше по-встрани, беше се скъсила и стъстила. Хрумна му, че сега тя прилича на огромна стрелка на часовник.

Тази стрелка сочеше синя постройка с керемиден покрив. От плажа се виждаше само ъгълът ѝ в една пролука между палмите.

„Така — помисли си с облекчение Олег, — по-ясен знак от това просто не може да има... Трябва да отида да погледна.“

Постройката, затисната между задния ред плажни бунгала и зида на крайбрежния ресторант, се оказа „център за аюрведичен масаж“. Въпреки ранния час центърът вече работеше, нещо повече, дори имаше опашка, състояща се от двама прогресивни рускоезични израилтяни (Олег направи последния извод въз основа на конопено-ивритните им потници). И двамата бяха плешиви, с очила, имаха леко ботанически вид и бяха увлечени в разговор.

— Какво представлява бракът от гледна точка на физиката на процеса? — питаше единият. — Това е, когато човек си вземе ебане за из път в бъдещето, а то се вмирише.

— Именно — кикотеше се вторият и хвърляше тревожни погледи към Олег. — Жената предлага крайно некоректен договор. Да купиш за всичките си пари много, ама много от един продукт, на едро и за цял живот. Само че продуктът бързо се разваля! Даже ако в началото ти е добре, много скоро ще ти стане зле. А на мъжа му трябва малко, но да е прясно и различно. И това впрочем е повеля на природата, която изисква разпространение на генома, а не мнение на някаква църковна общественост или на група феминистки в климактериум, които в този живот вече може да чукне само някой инсулт. Накратко, твърде различни бизнес планове...

От този разговор вече ставаше ясно каква аюрведа се предлага тук (в такъв ранен час, учуди се Олег — явно положението е кризисно). Обикновено такива приключения не го блазнаха, но днес напътствието на сянката беше прекалено ясно.

Аюрведа мамчето беше застаряваща дебела жена. Тя приемаше под една гравюра с изображение на раджа, който вкува от радостите на живота с помощта на две закръглени от много мас шакти. Мамчето попита какъв масаж ще желае господинът. След като чу, че е онзи същият, го извика зад пердето. Олег вече се уплаши, но се изясни, че все пак тя не е имала предвид себе си.

Впрочем така или иначе нямаше на какво да се радва. Останалите две масажистки се оказаха почти толкова дебели, колкото и аюрведа мамчето, само че по-млади. Той, разбира се, знаеше, че в местната еротична традиция женската закръгленост се смята за лукс, нещо като допълнителен комплект златни украшения — защото се вижда, че раджата не кара шактите си да се хранят със супа от кундалини. Но все пак пренастройването на възприятията не му се получи веднага.

По време на грижливо гумираната процедура Олег не мислеше за преживяването си, а за това, че братята му по език и култура, които шумно си почиваха зад пердето, можеха да се въоръжат с още една бизнес стратегия: да допълнят чаршафа с дупка за члена, с който религиозните ултраортодокси покриват приятелките си, с разгърнато на лицето им списание „Плейбой“. Тогава, ако често се сменят списанията, взетото за из път в бъдещето можеше да стигне за дълго време даже при некоректен бизнес план.

През целия следващ ден Олег с неудоволствие си спомняше за двамата израелски туристи — сякаш точно те бяха виновни за моралното му падение.

„И защо толкова обичат Гоа? Сигурно им напомня за Вавилонския плен...“

Той следеше и сянката с леко отвращение. Но нямаше в какво да я обвинява — тъкмо обратното, тя се стараеше както умееше. Невинна едnodневка — какво друго можеше да предложи?

4

На другата сутрин Олег изпита силно желание да замине от Палолем. Излезе от бунгалото си на слънце, разгърна картата на Гоа и след кратка гадателска процедура сянката на кутрето му се заби в околностите на плажа Вагатор на север. Дотам имаше няколко часа път и той започна да си стяга багажа веднага след закуска.

До вечерта Олег вече си беше намерил пристанище на новото място и отиде да вечеря в „Кърлис“, бар на брега, който по разположението си приличаше на кинозала, където вместо филм вървеше залез над морето.

Космополитни младежи седяха край обърнатите към морето маси и пиеха прясно изцедени сокове. По канта на морето се разхождаха двама бучести анаболни здравеняци — от онези, които започват от сто килограма и свършват докъм четирийсет и пет години. Гоа... Олег се мръщеше от прекалено силната музика, душеше миризмата на марихуана, която се носеше ту от едната, ту от другата страна, и си мислеше: „Откъде ми хрумна, че това наистина са напътствия на сянката? Може би просто съм се поддал на самовнушение? Има такива петна на Роршах — обикновени мастилени петна върху хартия. Всеки, който ги гледа, ги разбира съобразно своите психически проблеми. Един вижда котки, друг — кървави момчета, трети — Пушкин, четвърти — римския папа... Може и аз просто да съм превърнал сянката си в такова петно на Роршах? Но защо на това място, което тя ми посочи, наистина се намираше този аюрведичен бордей? И защо работеше още от сутринта? Такива неща тук просто не се случват...“.

Не след дълго вечерята беше изядена. На слънцето му остана съвсем малко живот на небето и Олег си помисли, че това е последната за днес възможност да поиска напътствия от сянката.

Сянката стоеше отдясно зад гърба му. Той се обърна.

Тя сочеше седящия на съседната маса чернобрад човек по кожени сандали, къси панталони, разкопчана копринена риза и тъмни очила. Човекът приличаше на афганистански наркопартизанин. Също

така спокойно можеше да бъде парижки банков чиновник на почивка. Или бхакт, който търси истината и се надява да я намери в прахта около нозете на учителя.

По всяка вероятност вярно беше последното предположение — всред гъстите черни косми по гърдите на непознатия Олег забеляза нещо подобно на медальон иконка с изображение на белобрадия старец, чиито портрети вече беше виждал в интернет кафето на Палолем.

Напътствието на сянката най-после му се изясни.

Олег се усмихна, взе чашата с недопитото си бананово ласи и решително се премести на масата на непознатия.

— Извинете — каза той на английски, — но си помислих, че ви преча да виждате залеза.

И изведнъж проумя, че действа в пълно съответствие с технологията на случайното запознанство, чието овладяване, както учеха заминалите си московчани, е първата стъпка към върховете на лайфспринга++. Съседът му по маса можеше спокойно да реши, че пред него седи педал, който си търси другарче. Тази мисъл не му хареса.

— Извинете, че се натрапвам — бързо продължи Олег, — но исках да ви задам един въпрос.

— Да?

— Кой е този човек?

Олег посочи медальона на гърдите на своя събеседник. Последният се усмихна.

— А защо питате?

— Там е работата — каза Олег, — че вече съм виждал подобен портрет и ме обзе голямо желание да разбера кой е този. Казаха ми, че това е Сай Баба в миналия или по-миналия си живот. Вярно ли е?

Събеседникът му направи сериозна физиономия.

— Щом ви е обзело такова желание — отвърна той, — значи вече сте установили контакт с Бхагаван. Милостта му е безгранична.

Човекът обърна медальона си и Олег видя познатото изображение на Сай Баба — с оранжева риза и глава на остарял Джими Хендрикс.

— Правилно го казахте. Това въплъщение на Бхагаван се нарича Сатия Сай Баба. А това — бхактът върна медальона в първоначалното

му положение и Олег отново видя белобрадия старец с боксьорски нос — е Ширди Сай Баба. В действителност това е една и съща вечна надсветска същност, просто хората поради помрачените си възприятия я виждат като физическо тяло, понякога едно, а понякога друго. Скоро сам ще разберете всичко, най-важното вече се е случило...

И мъжът се усмихна с древна индийска усмивка, която накара Олег да си спомни за младежа екскурзовод.

— Ширди Сай Баба? А той кога е живял?

— Постигнал е махасамадхи през хиляда деветстотин и осемнайсета година. Ширди Баба се смята за светец и от мюсюлманите, и от хиндуистите. Той поддържал свещен огън в джамията си и не му давал да угасне. Това било служенето му, практиката му. Може би сте виждали в Ютюб как Сатия Сай Баба материализира пепел? Първо върти ръка във въздуха, а после я сипе направо от пръстите си. Това е пепел от същия онзи огън, който е поддържал в предишното си възплъщение. Каква поразителна красота има в тази непрекъснатост! Пръстите на Бхагаван могат да се докоснат до огъня, угаснал за останалите хора още преди век. Ето какво значи да си извън пространството и времето... Можете ли да си представите?

— А защо го е правил? Имам предвид, защо е поддържал огъня?

— Защо ли? Ето сега защо залязва слънцето? Защо утре пак ще изгрее? На такъв въпрос може да има сто отговора в зависимост от това кой пита и кой отговаря...

Олег разбра, че бхактът просто не знае. Но той самият вече знаеше.

5

На Вагатор в най-близкото до бунгалото му интернет кафе висеше изображение на бога със слонска глава Ганеша. Рисунката беше либерално-небрежна и демонстрираше голямата готовност на хиндуизма да се състезава с Дисниленд и мангата. Докато заемаше позиция пред зацапания компютър (нелегалният *Windows* се зареждаше много дълго и също по някаква причина изглеждаше зацапан), Олег успя да се замисли за конкурентоспособността на религиите.

При хиндуизма всичко беше на шест и самият Олег беше най-доброто доказателство за тази теза.

Будизмът като че ли също можеше да се впише в тъканта на съвременния свят — тибетските ламы въртяха сериозен бизнес на Запад, а целият Трети свят търгуваше със стилни ликове на Буда наред с тези на Че Гевара и туземни копия на Уорхол. А виж, християнството имаше проблеми. Даже в Гоа — пълен с католически църкви португалски анклав — вярата на римските папи не съумяваше да си изработи весела съвременна образност.

Вярно, в едно такси Олег видя статуетка на Дева Мария, стъпила върху змия. Разговорливият таксиджия, който се представи като католик, му обясни, че змията е ваханата на Богородица, т.е. нейното сакрално животно транспортър, както бикът за Шива и мишката за Ганеша. Но това по всяка вероятност беше не свидетелство за жизнеспособността на учението, а просто межкултурно недоразумение. А пък православието съвсем нямаше за какво да се хване на този пренаситен пазар, освен за родните гробове.

„Впрочем, какво го мисля...“

На екрана вече вървеше Ютюб и Сай Баба.

Излезе, че работата не се свежда до пепел от пръстите. В порив на неудържима творческа радост светецът се беше захванал с материализация на предмети — те цъфваха направо в ръката му, след като я повъртеше известно време във въздуха. В по-голямата си част

това бяха така наречените лингами, наподобяващи разнокалибрени златни яйца, което накара Олег да си спомни за Кокошката със златните яйца. А един клип беше даже за материализиране на златна огърлица в присъствие на министър-председателя — в бележка отдолу се обясняваше, че този запис не влязъл в новините, защото ръцете на аватара, друг път ловки, му изневерили и той твърде дълго не можел да напипа огърлицата на дъното на ритуалния ковчег, който държали асистентите му.

Олег се намръщи и захвана да чете коментарите.

Някои посочваха ниското професионално ниво на фокусите, други — че неверието и помраченото съзнание създават завеса, непроницаема за божествената светлина, и всеки вижда само това, което кармата му позволява. Трети — най-изтънчените — твърдяха, че тъкмо двусмислеността на това, което става, прави възможно присъствието на аватара в потъналия в мрак свят: ако мъдрият Бхагаван не беше дал възможност за съмнения и неверие, демоните на мрака отдавна щяха да пратят физическата му обвивка по следите на Исус, лишавайки го от възможността да помага на избрана част от човечеството с присъствието си, затова привидното несъвършенство на действията му е всъщност съвършенство в абсолютен смисъл. Но Олег като опитен екскурзовод не остана заинтригуван от всичко това. Той изгледа още два-три клипа. Сянката, която хвърляше Сай Баба, по никакъв начин не беше забележителна.

„Сянката на Сай Баба няма нищо общо. Самият той е сянка — защото новата инкарнация е чисто и просто възплътяване на сянката, падаща от миналото. Каквото и да си мислим за него, Сатия Сай Баба е много забележителна сянка. Въпросът е как неговият предшественик е съумял да я хвърли... Впрочем и този въпрос вече не стои. Не са ми ясни само някои технически детайли...“

От Ширди Сай Баба бяха останали само няколко черно-бели снимки. Олег дълго се рови из интернет в опит да намери точна схема на олтара, на който Ширди Баба е поддържал негаснещия огън. Нищо интересно не откри.

Тогава се залови да проучва вълшебните фенери и лампи за театъра на сенките. Когато осветлението в интернет кафето изведнъж угасна (за щастие компютърът продължи да работи), той измърмори: „И акумулатор задължително“.

Към края на втория час Олег вече знаеше какво трябва да направи и как. Даже нарисува примерна схема.

6

Той купи три акумулатора и инвертор (стандартен за Гоа комплект поради честите спирания на тока) от един застаряващ швед, който продаваше старите си вещи, преди да се прибере в родината си. Сянката му го посочи. По-точно не самия швед, а едно туристическо бюро, където Олег започна да прави справки. Шведът беше съсед на жената, която работеше там.

Техниката беше стара, но благонадеждна. В ролята на лампа Олег приспособи купения от същия швед уличен фенер с бял корпус — шведът каза, че още десетина години няма да се налага да сменя лампата. Фенерът беше достатъчно мощен, удобен за закрепване — можеше да го окачи където му хрумне. Шперплатовата стена на бунгалото щеше да послужи за екран.

Принципът, който му се откри, беше много прост.

Сянката умираше всеки ден — и животът ѝ беше твърде мимолетен, за да може да се надзърне наистина далеч отвъд границите му.

Причината беше, че сянката зависеше от слънцето, а слънцето се раждаше и умираше всяко денонощие. Във всеки случай така стояха нещата за древния човек — и за сянката, която, както Олег усещаше, също в известен смисъл е древен човек. Значи трябваше да създаде изкуствено слънце, което да не залязва много дни — за да може от него да се роди хомункулус. Беше убеден, че Ширди Сай Баба е поддържал огъня в олтара точно затова.

Олег разбираше, че за дългото времетраене на опита ще му се наложи много пъти да излезе от светлината на изкуственото слънце и в технически смисъл сянката всеки път ще изчезва — но това нямаше значение.

Защото сянката всъщност беше светлина — нещо като нейно особено продължение. Тя беше, така да се каже, светлина със знак минус, маскирана, но все пак светлина. Докато мислеше за това, Олег дори си припомни цитат от една любима книга: „Как би изглеждала

земята, ако от нея изчезнат сенките? Та сенките се получават от предметите и хората. Ето сянката на моята шпага. Но има сенки на дървета и на живи същества. Нима искаш да одереш цялото земно кълбо, за да премахнеш от него всички дървета и всичко живо заради фантазията си да се наслаждаваш на голата светлина? Ти си глупав“^[1].

Да се докаже, че сянката е предрешена светлина, беше лесно. Сянката не можеше да съществува без светлина, а светлината можеше без нея и още как. Точно това би могъл да отвърне Леви Матей на Воланд на покрива на библиотеката „Ленин“, ако имаше отношение поне към едно сериозно нещо освен юдейската данъчна служба.

За да отгледа дълго живееща сянка, човек трябваше да разполага с източник на негаснеща и непроменлива светлина. Тогава неизбежните минути, в които тялото му ще излиза изпод инкубационния фенер (така кръсти Олег изобретението си), за сянката ще бъдат само сънища.

Тази най-проста техника явно не беше идвала наум на никого, защото никой не гледаше на нещата от тази гледна точка. А хората, които имаха техническата възможност да си отгледат сянка, не знаеха, че могат да говорят с нея. Впрочем все някой можеше да знае. Точно това, мислеше Олег, би могло да е обяснението например за привързаността на Хитлер към живота в бункера — макар че изобщо не беше известно дали там е имало непрекъснато светещи лампи, или все пак са ги изключвали.

В списъка на адептите на сянката потенциално влизаха растаманските активисти, които отглеждаха растения на силата под мощни прожектори в затъмнени апартаменти, и обслужващият персонал на Вечните огънове с федерално значение (за районните олтари Олег беше чел, че работят с таблетки сух спирт и пламъкът им е вечен само във възвишен преносен смисъл). Но едва ли някой от тези хора беше посветен в съзercател на сенките в Индия.

Отначало стопанинът на къщата за гости проявяваше силен интерес към Олег: чукаше на вратата по няколко пъти на ден и недоверчиво оглеждаше акумулаторите, свързани с инвертора — машинката за преобразуване на постоянния ток в променлив, която приличаше на скъп DVD плейър. Но му беше трудно да се заяде за нещо. Фенерът, който Олег закачи на едно въже за куката на тавана, по никакъв начин не можеше да предизвика пожар — той висеше ниско

над леглото и разстоянието до шперплатовите стени и тавана беше повече от безопасно.

Олег обясни нововъведението с това, че от детинство получава припадъци поради страх от тъмното и по медицински причини се нуждае от постоянен източник на светлина, защото иначе не може нито да спи, нито дори да стои сам. Съдържателят не повярва, но накрая махна с ръка.

Сега сянката можеше да се сдобие с дълъг живот.

---

[1] Михаил Булгаков, „Майстора и Маргарита“. — Бел.прев. ↑

Ритуалът се получи отведнъж и беше прост. В бунгалото имаше две легла. Лампата висеше над едното от тях. Олег сядаше на другото в поза „лотос“, обръщаше се с гръб към светлината и гледаше стената пред себе си.

От лотоса, разбира се, смисъл нямаше, просто навремето той дълго се учи да седи така и беше жалко наученото да отива нахалост.

Отначало сянката не се проявяваше по никакъв начин. Пред него имаше обикновен отпечатък от тяло, фотографски отчетлив, с богато изобилие от детайли. Постепенно Олег престана да фокусира поглед и остави очите си да се движат накъдето искат.

Тогава най-после се започна.

Сянката започна да се раздвоява и в пресечната точка на половинките ѝ се раждаха смътни калейдоскопични ефекти в различни нюанси на сивото. Те бяха толкова много, че да ги следиш беше повлекателно, отколкото да гледаш филм.

Когато силуетите се раздалечаваха, Олег ставаше с две глави. Тук пак се задействаше ефектът на Роршах: той можеше да види пред себе си тандема Медвепут^[1], а също така например чаша (тя се появяваше, щом Олег събереше очите си толкова силно, че силуетите напълно се разделяха и между тях се образуваше тънко краче от светлина). Можеше да види и тризъбеца на Шива — образуваше се от чашата при рецитиране на мантрата „ом намах шивая“ и вътрешна готовност за малко чудо.

Когато половинките на сянката се раздалечаваха на малко разстояние, можеха да се наблюдават такива фини ефекти, като главата на извънземно (в различна степен на мършавост) и върхът на копието на съдбата (последното се образуваше от процепа в областта на врата).

Понякога започваше да му се струва, че главата и ръцете му са нещо наносно и колебливо, а в основата на съществуването му лежи стабилен неорганичен правоъгълник с двойна гъстота. Присъстваха

също голям брой всевъзможни изродени свастики и ацтекски профили, но Олег не им обръщаше внимание.

Понякога дългото съзерцаване водеше до това, че половинките на сянката започваха да се държат различно. Едната — кой знае защо, обикновено дясната — изведнъж се обръщаше в профил и ласкателно вдигаше чаша за здравето на някой забравен деспот или застиваше в рядка древноегипетска поза. А щом съсредоточеше вниманието си върху лявата полусянка, тя също започваше да лудува — или се свиваше до някакъв прозрачен хилав зародиш, или съвсем се изгубваше. За това може би имаше научно обяснение, свързано с различното функциониране на полукълбата, но Олег не възнамеряваше да го разполага в полукълбата си без субсидия от Академията на науките.

Също така интересни станаха сенките, които виждаше с периферното си зрение — но той се стараяше да не се отвлича със специалните ефекти, които правеха: реши, че поддаде ли се веднъж, циркът ще е безкраен.

---

[1] Медведев и Путин. — Бел.прев. ↑

8

Сянката стана на около две седмици, когато Олег за пръв път чу гласа ѝ.

Разбира се, това не беше глас от физическо естество. Беше просто мисъл. Но не като останалите.

Олег не умееше добре да успокоява ума си и главата му винаги беше пълна с несвързани мисли, но на фона на умствения прилив тази мисъл се открояваше със странна чуждородност, с някаква метална ритмичност — и беше трудно да я вземе за своя, макар че всички останали мисли, даже най-дивашките и срамните, незабавно напиреха да се регистрират в главата му точно в това качество. Освен това тя лесно се превеждаше на думи — сякаш вече беше излята от някого в удобна форма.

„Защо се занимаваш с това?“

Като разбра, че някой наистина говори с него, Олег трепна.

„Затова — помисли си той в отговор, — защото търся истината.“

„Нима истините са ти малко?“

Естествено, Олег не би тръгнал да води такъв разговор с човек. Но да лъжеш собствената си сянка, беше трудно — най-малкото защото гласът ѝ се зараждаше на същото място, където възникваха всичките му сметки и намерения.

„Ами... Разбира се, работата не е в истината, неправилно се изразих. Просто ми се иска нещо чудесно.“

„Искаш чудо?“

Както му се стори, във въпроса прозвуча насмешка. В следващия момент го засърбя главата. Олег вдигна дясната ръка, подраска над ухото си и сянката се превърна в отчетлива антична амфора с една дръжка: той даже помнеше в кой музей е виждал такава.

„Това брой ли се?“ — попита сянката.

По всичко личеше, че е настроена съвсем доброжелателно.

„Не — отговори Олег. — Това е просто визуален ефект. Даже не ефект, а негова интерпретация.“

„А какво си готов да приемеш за чудо?“

„Чудото е... Това е, когато виждаш или научаваш нещо такова, от което всичко се променя. И вместо стария живот започва съвсем друг. Чудото трябва да е свързано по някакъв начин с истината. То не е безсмислен фокус. Чудото... Чудото отваря вратата към свободата!“

„Към свободата?“ — попита сянката.

Олег почувства, че претрупва речта си с твърде много съмнителни философски понятия и трябва да даде някакъв пример.

„Индийският екскурзовод, който ни запозна, говореше за един отшелник в планината. Този отшелник можел да лети в небето. Това е чудо.“

„А как е свързано с истината?“

„Най-пряко — отвърна Олег. — Когато хората видят нещо такова, те разбират, че животът изобщо не е това, което преди са им казвали...“

Сянката помълча малко.

„Думите ти звучат красиво — каза тя. — Но ги говориш не ти, а сянката. Сянката, която години наред смяташ за себе си.“

„Аз? Смятам сянката за себе си?“

„Да. Това, ако щеш, е чудо и същевременно истина. Единствено към свободата няма никакво отношение.“

„Можеш ли да говориш по-разбираемо?“ — попита Олег.

„Думите са необходими само на сянката. Аз ще говоря с теб по друг начин...“

Отново го засърбя главата — на същото място. Той машинално вдигна ръка — но сега вместо амфора с дръжка на стената изникна ясно различим вход в пещера, озарен от пламтящ вътре огън.

„Пещера?“ — попита Олег.

Сянката не отговори. След като почака малко, той разбра, че продължение няма да има.

По време на диалога Олег нито за секунда не губеше контрол над събитията. Той помнеше, че седи на леглото в празно крайморско бунгало и разговаря със сянка. При това допускаше, че целият разговор като нищо може да е една фантазия, нещо като сън най-вече, в който Олег приема собствените си мисли за реплики на сянката.

От тази гледна точка спокойно можеше да се каже, че той взима самия себе си за сянка. Но на него му беше заявено, че приема сянката

за себе си. Това му се струваше неразбираемо.

9

Вечерта Олег похарчи за интернет над триста рупии, но затова пък си преписа няколко занимателни откъса от текстове, намерени в Гугъл покрай думите „сянка“ и „пещера“.

Най-голямото му откритие стана Платоновият мит за пещерата, за който той не беше и чувал досега. Порази го диалогът между Сократ и момчето Главкон (бъдещ Главен конструктор, реши Олег):

Представи си хора в някакво подземно пещероподобно жилище, което има открита и дълга пролука за светлината по цялата пещера. Нека в него да живеят хора от детинство с така поставени на нозете и на шията окови, че като се намират тук, да виждат само това, което е пред тях, без да могат да обръщат главите си поради оковите. Светлина да им идва от огън, който гори отвисоко и далече зад тях, а между огъня и затворниците да има път; по неговата дължина си представи издигната стена, както издигат фокусниците преграда пред зрителите, над която показват фокусите си.

Всичко беше вярно — и за оковите (лайфспринг възпитаниците от късото черво градяха целия си бизнес върху въображаемото им изпиляване), и за светлината, идваща отзад (в последно време той отделяше на това най-малко час на ден). Но не беше ясно какъв е този път между огъня и затворниците и кой точно ходи по него.

Като прескачаше някои неща, Олег си преписа най-важното:

... край тая стена хора, които носят различни вещи, стърчащи над стената, статуи на хора и фигури на животни, направени от камък и дърво по различен начин. И

естествено, едни от тях, които ги носят, говорят, а други пък мълчат... Нима ти смяташ, че тия затворници както у себе си, така и помежду си, са видели нещо друго освен сенки, които падат от огненото сияние върху срещуположната пред тях стена на пещерата?

...

— Ти рисуваш невероятен образ и невероятни затворници!

— Подобни са на нас.

Но най-поразителното беше, че в текста на Платон се посочваше същата техника, на която младият индиец обучи Олег. Нещо повече, бяха представени и други сродни методи — явно отнасящи се до същата древна тайна система:

Отначало най-лесно би съзерцавал само сенките, а след това отразяващите се във вода фигури на човеци и на други предмети, а накрай и самите предмети. А предметите на небето и самото небе би наблюдавал по-лесно нощем, когато ги наблюдава при звездна и лунна светлина, отколкото денем при слънце и слънчева светлина... Само след всичко това, смятам, той може да гледа слънцето, и то не изобразението му във вода и на чуждо място, а самото слънце в собствената му среда, каквото е в действителност.

Разбира се, само истински хуманитарен философ би могъл да приеме това за алегория на „учението за идеите и техните илюзорни материални сенки“, мислеше си Олег, нищо чудно, че вече от много векове момчетата са престанали да пускат на тази социална група.

Текстът на Платон безспорно беше магическо ръководство — пътна карта, от която се бе запазил само къс. Той приличаше на средновековна постройка върху античен фундамент и съдържаше твърде много разнородни елементи.

Един слой съдържаеше в себе си отломка от древно знание. Останалите се състояха от разтвори на литературен гипс — стройни периоди и сговорчиви Главлити^[1], добавени от компилатори и преписвачи (може пък, мислеше си Олег, гърците още в древността да са обичали подправената отчетност, с което се обяснява ярката следа, оставена от тях в античната история).

„МЕЖДИНЕН ПЪТ“ — изписа той с пръст върху масата. Както можеше да се очаква, на мръсната дъска не останаха никакви следи.

Олег излезе от интернет кафето и бавно тръгна към къщи.

Вечерта беше прекрасна. От брега тежко боботеше нетрадиционна музика. Показа се седящо на стълбите момиче с червена фланелка — видът му беше много приветлив, със сигурност дължащ се на някакви вещества. После покрай него се изниза едно култово кафене за пушене на трева, някога дървено, а сега облицовано с фаянсови плочки, но все още претендиращо да е ъндърграунд.

По масичките на открито седяха изгорели туристи от Германия, гледаха пухтящите на метър от лицата им индийски самоделни таратайки и се пропиваха от местния колорит. Един прясно подстриган а ла Хитлер с гирлянда от жълти цветя на гърдите явно вече беше успял да посети местен фризьорски салон.

Олег стигна до малка къщурка със странна витиевата архитектура, която най-вероятно беше някогашен португалски параклис — не му се вярваше, че аборигените са могли да вложат толкова труд в една съвсем миниатюрна сграда. На стената ѝ се виждаха няколко графити, включително два рускоезични: традиционното за тази местност „Защо?“, написано със зелен спрей, и богохулното „параклис на неебаната майка“, ситно и черно.

Той се намръщи и си помисли: „Шиваит не би написал такова нещо. Това сигурно е или някой санясин на Ошо, или направо агностик...“. Графитите на други езици не можеха да се прочетат.

Олег се спря в лъча на една улична лампа, вдигна ръце, свити в лактите, и се превърна в свастика с два ампутирани края. Тутакси обаче се уплаши, свали ръце и продължи нататък.

Не беше ясно как вече почти триседмичната сянка, която той отглеждаше в бунгалото си като конопен храст, ще се отнесе към това кривене под уличната лампа.

Изневяра?

Нищо, доброто кривване само укрепва семейството.

---

[1] Главлит — Главно управление за работата на литературата и издателствата, институция за цензуриране на литературата и издателствата в СССР. — Бел.прев. ↑

10

На другия ден Олег се опита да общува с отражението си в басейна на съседния хотел, но зли и умни индийски деца му попречиха. В резултат на това само се надиша с хлор. Явно още не беше готов за тази практика.

Затова пък след обяд стана нещо необичайно.

Случи се, след като той вече от около час седеше в лъча на фенера и съзерцаваше черния силует на стената. Същевременно се мъчеше да контролира ума си, но целият му контрол се свеждаше до мисълта за такъв контрол, която изплуваше в промеждутъка между други мисли, възникващи неизвестно къде и как, без някой да ги е викал. Кой знае защо, контролиращата инстанция никога не беше нащрек за появата на онова, което трябваше да следи, затова пък през цялото друго време, бодро и звънлива, присъстваше най-очевидно.

Олег си спомни един анекдот от античната история: за лежащия в бъчвата си Диоген и Александър Македонски.

„Какво искаш, кинико?“

„Не ми закривай слънцето.“

Отговор, достоен за остроумна сянка.

Олег си представи Александър в пълно бойно снаряжение, обграден от ореол от слънчева светлина. Гледката, разбира се, беше страховита. Философските диалози с властите би следвало да се филтрират — Диоген извадил късмет, а виж, Архимед го заклали направо над чертежите му. И на Сократ му се наложило да изпие отрова и така и не успял да види кой там се разхожда по междинния път... Кой знае защо, от тази мисъл му призля.

Олег си помисли, че всеки опит за успокояване на ума, предприет от самия ум, прилича на желанието на сянката да махне предмета, който ѝ закрива слънцето. После му хрумна, че пространството на мислите е едноизмерно, защото мислите винаги изникват една подир друга като следвани една от друга отсечки от

права. Клин клин избива, затова, докато се мъчат да контролират ума си, хората се молят или рецитират мантри...

Той се сети за мантрите, машинално занарежда „ом намах шивая“ и след няколко минути забеляза, че както винаги без особен проблем мисли отвъд свещеното мърморене: мантрата започна да се повтаря механично и Олег можеше да не ѝ обръща внимание, все едно е бръмчаш хладилник или музика от радио в съседна стая.

В съзнанието му присъстваха и други едва забележими мислошлейфове, които като че ли мислеха сами себе си, без да изискват от него нито внимание, нито дори участие. Но и те се виждаха последователно: за да осъзнае някой от тях, трябваше да престане да забелязва останалите.

„Колкото и латерни да работят в главата ми — помисли си Олег, — аз така или иначе мога да се намирам само на едно място...“

Пространството на мисълта беше едноизмерно по много проста причина: единственото му измерение беше самият той. И отново си припомни Платон:

„Светлина да им идва от огън, който гори отвисоко и далече зад тях...“

Интересно. Олег никога по-рано не се беше замислял за това, но такова дълго изречение можеше да се възприеме по един-единствен начин — като го промушиш дума по дума, подобно на конец, през игленото ухо на онова единствено измерение, което той току-що откри.

Това ставаше много бързо, но при желание можеше да се види как точно: с всяка дума общата картина се усложняваше и проблясваше в съзнанието като изображение, създавано от пробягващ по кинескопа електронен лъч.

„Светлина — да — им — идва — от — огън...“

Появи се нещо, което приличаше на мюсюлмани, забили чела в пода, с ярко осветени откъм гърба халати.

„Който — гори — отвисоко — и — далече — зад — тях...“

Появи се подобие на огън, който се издигна навръх една планина и се превърна в ярка точка.

А после стана нещо неочаквано — между него и тази точка профуча бърза сянка, сякаш някаква птица за миг засенчи с криле източника на светлина.

Олег успя да види накъде отлита птицата — тя описа няколко кръга в тъмнината, стрелна се встрани и кацна на някаква равна плоскост. Той се вгледа по-внимателно в нея и разбра, че вижда собствената си сянка на стената пред леглото.

От уплаха непохватно тръсна глава и усети болка във врата — като че ли беше успял да разтегне някакъв мъничък мускул.

Явно сянката искаше повече внимание.

„Ето защо за духовно богатия човек е толкова трудно да отиде в рая — помисли си Олег. — Защото в главата му има твърде много камили, с които за нищо на света не иска да се раздели. Кервани със съкровища. А раят е иглено ухо.“

11

На другия ден той намери у Платон нещо като подигравателен намек за вчерашния си опит:

... Ако някой бъде освободен от оковите и бъде заставен веднага да се изправи, да раздвижи шията си и да ходи, да погледне към светлината, нали когато прави всичко това, той ще усети болка, а поради блясъка нали ще бъде безсилен да гледа право ония неща, чиито сенки дотогава е гледал?... И дори като му показва всеки от преминаващите предмети, би го заставил да му отговаря на въпросите, какво е това?

Пак добре, че наблизко нямаше разпитващ и взискателен Главлит, с който да му се налага да обсъжда мерналите се в тъмнината неща.

От Платоновия текст следваше, че междинният път може да се види — но нямаше никакво описание на практическите методи за „освобождение от оковите“. Впрочем Олег можеше да зададе всички въпроси на сянката.

Когато се прибра, той установи, че нещо в стаята му се е променило: съдържателят най-после беше сменил чаршафите и кърпите. Също така на стената се бе появил голям плакат на Шива — за щастие не там, където живееше сянката, а отстрани, до вратата.

Това беше тъй нареченият Шива Натараджа: Цар на Царете и Цар на Танцьорите. Той бе син на цвят, с четири ръце и беше стъпил с един крак върху дребен мустакат човек, който приличаше на Микоян^[1]. Мустакатият човек не проявяваше нито страх, нито недоволство, нито дори интерес и приемаше положението със спокойно достойнство.

Олег седна в лъча светлина, формулира наум въпросите си и близо час съзерцава сянката в опит да получи поне някакъв отговор.

После, когато се умори от мълчанието ѝ, започна да поглежда към плаката на Шива.

Той толкова пъти беше обяснявал символиката на това изображение на туристите, че в главата му от само себе си се включи суфльор, който заговори със собствения му бодър глас:

— В косите му, скъпи приятели, виждате полумесец. В една от десните си ръце държи дамара — барабан, който по форма прилича на пясъчен часовник. От звуците на този барабан се е образувала санскритската азбука, както и всички останали азбуки — всички човешки езици. От същия този барабан се появява и творението... В една от левите си ръце Шива държи пламък. Този огън разрушава и изгаря целия материален свят. Така танцуващият Бог е едновременно разрушител и съзидател...

Олег можеше да продължи да разказва, стига да имаше слушатели. Свободните ръце на Шива показваха мудри, пълни с мистичен смисъл, и даже вдигнатият му крак не беше вдигнат просто ей така — този жест символизираше мая, тоест илюзията. Можеше да се говори още и за барабана, и за гривните на краката, и за набедрената препаска от тигърска кожа.

Синият дебелак с мустаците също не беше попаднал случайно под божествената пета. Той беше злобно джудже с трудно запомнящо се име, което започваше с „М“ (сигурно затова вместо него в главата му все изскачаше Микоян — веднъж Олег даже каза така на едни важни туристи от Баку и никой не се учуди). Бяха го създали с богоборчески цели някакви медитативни мъдреци от древността, но джуджето не беше успяло да навреди на Шива.

Навремето Олег съчини за злощастника следната епитафия:

*Шива има четири ръце,
в тях държи огън и барабан.
Но с него шега не бива, братле,
хайде, не бъди такъв глупак.*

Сега обаче не мислеше за победения Микоян. Като се обърна с профил към лампата, Олег вдигна ръце встрани — така че дланите с разперени пръсти застанаха на една линия с главата му и фенера.

Около главата на стената се появи мохокски гребен от пръсти — като шипове над черепа на динозавър.

Ако и той като Шива имаше ръка с пламтящ в нея огън, тя спокойно можеше да играе ролята на фенер. Сянката нямаше да се промени. А ако имаше още една ръка с магическо барабанче, то сянката на този инструмент щеше да се слее със сянката на главата му и никой нямаше да се досети, че точно от барабанчето се раждат запълващите я думи и мисли. Всичките четири ръце щяха да се слеят в едно мастилено петно, подобно на овала с рептилния мохокски гребен, който Олег виждаше на стената пред себе си... Шива, честна дума, Шива... Увлечен в танци, съвсем се забрави и реши, че самият той е сянката. Абсолютно типичен случай.

Триседмичната сянка изгледа Олег с любопитство, но нищо не каза.

---

[1] Анастас Микоян — съветски политик, един от организаторите на сталинските репресии. — Бел.прев. ↑

12

За сянката възрастта на пълнолетието беше един лунен месец.

Той не помнеше откъде е научил това, но предполагаше, че от самата сянка. Тя можеше да му изпрати съобщение в кратък сън, в какъвто Олег често потъваше по време на съзерцанията си, или да му прошепне нещо в ухото, докато умът му е зает с друго.

На двайсет и деветия ден от практиката той седна на мястото си между фенера и стената с известно опасение. Но нищо необичайно не се случи. На трийсетия ден — също. А на трийсет и първия Олег реши сам да прояви активност.

Рано сутринта той седна пред стената и изпробва всичко — чашата, тризбеца на Шива, копие то на съдбата и още много междинни безименни комбинации. Това не направи никакво впечатление на сянката. Минаха повече от два часа и краката започнаха да го болят. Тогава изведнъж кресна на стената:

— Ще говорим ли?

Колкото и да е странно, това подейства. Сянката отговори веднага — нещо повече, Олег чу точно това, което искаше.

„Мислиш си, че в разказа на Платон за пещерата има таен смисъл. Също и в изображението на танцуващия Шива...“

Точно така, съгласи се той.

„Такъв смисъл наистина има. Но даже ако се осведомиш за него, едва ли ще го проумееш. И със сигурност няма да го запомниш за дълго.“

Олег изрази пълна готовност за подобно ограничение.

„Освен това — добави сянката някак тъжно — такова знание е достъпно само за сенки... Но точно тук няма да има проблем. И още — един от нас ще плати за него с живота си...“

Последното му допадна значително по-малко. Той зачака продължение, но сянката мълчеше и скоро стана ясно, че е решила да се ограничи с тези неясни и страховити думи.

Олег поиска да стане от леглото, но изведнъж забеляза, че сянката му е добила някаква странна плътност и гъстота. Изглеждаше така, сякаш я бяха покрили с черна маслена боя. И освен това сега имаше дълбочина, като че ли стената отзад беше станала вдлъбната.

Той изумен видя, че когато върти глава от една страна на друга, със сянката нищо не се случва — тя остава неподвижна. Олег вдигна ръка и я размахва във въздуха. Черният контур на стената даже не трепна, а следа от ръката не се появи.

Това беше просто невъзможно.

Той предпазливо доближи длан до сянката и усети как някаква сила засмуква ръката му в тъмнината. Първо беше едва доловимо, но колкото повече се приближаваха пръстите му към тъмното петно, толкова по-мощно ставаше притеглянето и когато Олег си помисли, че може да не успее да отдръпне ръката си, вече беше късно.

Пръстите му залепнаха за стената и в следващия момент стана нещо немислимо — те минаха през нея и една непреодолима сила го дръпна от леглото, прекара го през стената, сякаш от другата страна някой много сериозен, който не можеше да се задоволи с обикновено ръкостискане, беше решил да се запознае по-отблизо с него. Дърпането бе рязко и грубо, но Олег точно се вписа в черния контур на сянката — като куршум в цев.

Зад стената зейна нещо като шахта: отначало имаше миг на безтегловност, а после му се стори, че пада надолу, само че това долу се намираше не там, където му е мястото, а точно отпред. После Олег като че ли се закачи със слънчевия сплит за някаква кука и силата на инерцията го обърна с вътрешността навън. Не болеше, но беше толкова главозамайващо, че той загуби съзнание.

Когато се опомни, видя нещо странно.

Беше извън кожата си в най-буквалния смисъл. Тялото му, голо до кръста, с раирани памучни гащи, седеше точно срещу него в поза „лотос“.

Трудно му беше да гледа собственото си лице, защото зад тила му като слънчева корона грееше ясна бяла светлина. Но все пак се виждаше, че седящият или спи, или е загубил съзнание. Очите му бяха останали полуотворени — само лицето изглеждаше някак оглупяло, изхлузено надолу, и долната челюст висеше.

Олег си помисли, че прилича на тираджия, заспал зад волана. Или на пиан зрител в кино, заплеснал се в лъча на прожекционния апарат, който със светлината си е заковал душата му за екрана.

13

Отначало получи пристъп на ужас — реши, че е умрял.

Само че преживяването противоречеше на традиционните описания на следсмъртие. Виж, ако тялото му лежеше в леглото с разкривено лице, а самият той беше изплувал от бунгалото и бе полетял към немитото индийско небе, тогава такова предположение щеше да бъде уместно. Но нищо такова не се случваше. Едно беше ясно: все още можеше да мисли — малко вяло, като в полусън, но съвсем свързано.

Олег се опита да размърда ръка. Вече нямаше никакъв контрол над тялото си. Нямаше контрол и над мислите си — те просто се сменяха една с друга. Самият той беше нещо подобно на разливащо се по стената мислопетно, където предишната мисъл изчезваше под следващата.

Мислите несъмнено бяха сянка. Само че ги хвърляше не тялото, което седеше пред него, склонило глава, а нещо друго.

Олег се погледна много внимателно.

Лицето му с изключени очи и увиснала челюст изглеждаше като карикатура на католически светец, подложен на мъчителна екзекуция и възсиял накрая като многоватов Св. Дух. Причината беше не в особената одухотвореност на познатите черти — тъкмо тя изцяло липсваше, — а в това, че главата му стоеше точно в лъча на фенера, чиято светлина се беше превърнала в ярък нимб.

Впрочем нямаше защо да се учудва — тъй като сега беше сянка, накъдето и да увиснеше главата му, тя пак щеше да се озове точно в лъча на фенера...

Тази мисъл, както и всички останали, дойде отвън, но този път Олег забеляза точно откъде.

В бляскавия нимб около главата му нещо слабо се плискаше и всяка възникваща мисъл отначало беше такова плискане. По-точно мисълта се появяваше, когато светлината хвърляше сянката от плискането на стената.

„Какво е онова там? — помисли си Олег и се вгледа в ореола от светлина. — Някаква медуза ли?“

Тутакси осъзна, че е видял тази мисъл да преминава във вид на лека вълна по лявата част на нимба.

В пространството между главата му и фенера висеше някакво полупрозрачно същество.

Това, разбира се, не беше медуза — просто никаква друга аналогия не му идваше наум. Но вината беше не негова, а на самата медуза, защото вълнообразното движение на тялото ѝ бе самото това сравнение, а после и мисълта за несъстоятелността на такова сравнение. Движението приличаше на безкрайна вълна, търкаляща се по прозрачна тъкан.

Олег не виждаше изцяло това същество — различни бяха само краищата на тялото му, които трепереха в нимба от светлина. Всъщност по форма то приличаше повече не на медуза, а на елха — такава, каквато я рисуват на новогодишните картички.

Беше триъгълно, с криле, които се събираха в горната си точка — и по тези криле преминаваха вълни на съгласувано трептене, сякаш там работеха два архимедови винта (Олег си помисли и за крачета на много бърза стоножка). Това прозрачно трептене беше свързано с мислите му също толкова непоколебимо и еднозначно, колкото въртенето на велосипедното колело — с мяркането на бягащия под гумата асфалт. Той чувстваше, че мислите му възникват в центъра на триъгълника, а прозрачните криле само им задават ритъм и интензивност, но неговата собствена глава му пречеше да види нещо повече.

Скоро Олег забеляза, че ако съсредоточи вниманието си върху тези трептящи криле, движението им се забавя — или може би времето се разтяга. Тогава мислите ставаха по-малобройни. Той опита да ги спре напълно — бягащите по края на триъгълника вълнички замряха и се превърнаха в неподвижна вълна.

След минута или две немислие на Олег взе да му се струва, че фокусът на зрението му се измества и той започва да вижда събитията отстрани. Не можеше да разбере как е възможно това, след като е все така залепен за стената. Но после осъзна, че стената, леглото и лампата вече са изчезнали някъде.

Олег видя пред себе си безкрайно черно-синьо пространство. Лъч светлина пронизваше тъмнината и се разбиваше в триъгълна жива вълна. В сянката на тази вълна висеше безсъзнателното му тяло.

Веднага стана ясно, че това разположение на триъгълното крило и на тялото му не е случайно и че светлината не стига до него, защото той е скрит зад триъгълното същество. Светлината знаеше само за триъгълника, върху който падаше. За нея този триъгълник беше всъщност Олег.

Изясни се и друго: мислите му бяха необходими на триъгълното същество, за да може то с тяхна помощ да привлече светлината и да я пропусне през себе си, като именно в резултат на това възникваха мислите. Съществуването се хранеше със светлина, а самият Олег беше нещо като невидима стръв, на която тази светлина се хващаше. Самото му тяло също беше мисъл, само че много дълга и способна да поражда други мисли.

Впрочем хващането на стръв беше неподходящо сравнение — по-скоро триъгълникът го използваше, за да накара светлината да възникне в пространството. Светлината беше любов, милост, състрадание — и триъгълникът я поглъщаше, макар че в крайна сметка състраданието беше предназначено за Олег.

Би могло да се каже, че Олег играеше ролята на противотежест. Това можеше да се нарече и по всевъзможни други начини: блесна, морална необходимост, паметник на незнайния воин и даже отпадък, защото всичките му многобройни мисли бяха всъщност чисто и просто екскременти на триъгълното същество — онова, в което се превръщаше погълнатата от него светлина. Истината не се побираше в нито едно от тези определения, но макар че трудно се поддаваше на формулиране, сама по себе си беше проста.

Целият огромен човешки свят с народите и езиците му беше сложен заплетен помисъл, за чието съществуване се изискваше много, много светлина — и затова Олег беше принуден да мисли цял живот,

тъй както кравата дъвче сено или робът на галерата движи веслото си, и всички негови размисли бяха част от една грандиозна мисъл.

Но не можеше да предяви претенции за това към никоя върховна инстанция, защото всъщност извън пределите на самия Олег нямаше нито помисъл, нито инстанция — той съществуваше точно с целта да мисли всичко това, а щом престанеше да го прави (така ставаше, когато тялото умре), мисленият от него свят изчезваше също толкова лесно и естествено, както изчезваше сянката след изключване на осветлението.

Светът, в който Олег беше прекарал целия си живот, в действителност беше сянка. Състоеше се от преработена от триъгълника светлина и приличаше на отработени газове от авиационен двигател, засмукващ в себе си бензин. Светът беше поток от нечистотии, вечен сумрак и тежест на верига, която караше часовника да тиктака, и никъде извън границите му не се знаеше нищо за него. С изчезването си той не нарушаваше никакви равновесия. Светлината ставаше невидима, когато пропадеше озареният от нея свят, и всички въпроси за това какво се случва изчезваха — защото нямаше кой да пита и да отговаря.

Олег осъзна, че вече не вижда тялото си. И тутакси се сети къде се е дянало. От центъра на триъгълника излизаше разклонение, което приличаше на полумесец. Между рогата му тлееше нещо подобно на съзнаващ разряд: точно там се зараждаха всичките му мисли. Тялото никъде не беше изчезнало, просто бе една от тях.

Олег разбра, че между краищата на този полумесец могат да възникнат колкото си поискат такива Олеговци, и всеки от тях ще усеща в себе си същото несъмнено „аз“, което се протяга от тъмнината към светлината, и когато един Олег прецъфти, на негово място тутакси ще се появи друг. И всичките тези непостоянства така или иначе размишляват за причината на съществуването си — някои смятат, че трябва да се молят на триъгълника, други пеят песни за него, трети мислят, че те и той са едно, четвърти го наричат с думата „ум“ и рецитират мантри, за да го успокоят, а пети пишат за него книги — и всичко това е необходимо с едничката цел през триъгълника да преминава колкото може повече възникваща в празнотата светлина.

Олег се помъчи да разбере много такива триъгълници ли има или само един — и осъзна, че въпросът е лишен от смисъл: за всеки човек

той е свой собствен и не прилича на нищо друго.

Можеше да се каже, че тези същества са толкова, колкото са човешките умове — но можеше и да се каже, че съществото е само едно, а хората и човешкия свят изобщо ги няма, има само вечен двигател, задвижван от самоизмамата на някакво нещо, което всъщност го няма, макар и да мисли, че го има, и тъкмо в тази убеденост се крие самоизмамата. Всичко беше пресметнато, точно и красиво — с икономична, студена, космическа красота.

„Значи светът е устроен много разумно. Само че какво общо имам аз? Стоп, стоп, стоп... Кой аз? Онази триъгълна медуза?“

Стана му смешно и веселието отклони вниманието му по такъв начин, че той изведнъж проумя още нещо, най-зловещото и важното от всички. Проумя откъде е дошъл този триъгълник.

Не идваше отникъде. Олег сам го възпроизвеждаше във всеки следващ момент от битието, като вземаше набраздената повърхност около плавниците му за мисли. Ето в това се състоеше великата загадка и тайна.

Създателят въобще не беше триъгълникът. Създателят беше самият той. Но такъв създател, който даже не знае кой и кога го е продал във вечно сляпо робство.

„Господи — помисли си изумен Олег, — ама аз не съм човек... Та аз всъщност никога не съм бил човек... Аз съм ето тази светлина...“

Тъкмо това знание се съдържаше в лъча, възникнал в мрака, за да стигне до всички, които сънуваха този мрак. Събудеха ли се, те щяха да станат себе си и да се разтворят в светлината, а заедно с тях щеше да изчезне и сънуваната от тях мъгла със своя тайнствен и страховит властелин. Затова светлината беше закрыта от полюшващото се триъгълно тяло — от всеки и от всички, а вместо светлината хората имаха писмено сведение, че Бог е светлина, което преминаваше от една свещена книга в друга. Самите хора бяха светлина — но светлината спеше и сънят ѝ беше тъмнината.

Олег не биваше да знае това. Всичко друго, но не и това — и в мига, в който го научи, триъгълното същество разбра и направи нещо такова, след което той вече не можеше да вижда. А после не можеше и да диша.

Светлината все пак победи — но след това се измести нагоре и стана непоносимо изгаряща. Горещината се усещаше даже през затворените му очи. Олег лекичко ги отвори и през сияещата с цветовете на дъгата ципа на миглите различи две надвиснали сенки. Те като че ли бяха от същото естество като самия него.

Някой го потупа по бузата. После познат глас каза на английски:

— Жив е. Диша.

Двете сенки се спогледаха и в едната Олег разпозна съдържателя на къщата за гости. Втората беше индийски полицай — кръглолик, мустакал и несъмнено корумпиран като вагина на вавилонска блудница... У дома, помисли си Олег, аз съм у дома...

— Ей, чуваш ли ме?

— Да — отговори той. — Боли ме глава. Какво е станало?

— Пожар — каза съдържателят на къщата за гости с такъв тон, сякаш даде заповед „Огън!“ на наказателен взвод.

Наоколо наистина миришеше на някаква гадост — като че ли на изгоряла перушина. Олег извъртя очи встрани и видя бунгалото си — изглеждаше цяло-целеничко, но през отворената врата продължаваше да излиза синкавобял дим. Самият той лежеше на голата земя на няколко метра от входа. Слънцето светеше право в очите му.

— Проклетата ти лампа — каза съдържателят. — Откачила се от тавана, паднала на леглото. Жиците дали на късо, искра, пожар — а ти спиш. Възглавницата се запалила, за малко да се задушиш насън. Добре че забелязахме дима. Едва успяхме да те измъкнем. Възглавницата изгоря. Одеятото също. Ще платиш всичко.

Олег искаше да каже, че от акумулаторите и инвертора по никакъв начин не е могло да се получи късо, защото веригата има предпазител, но реши да не спори с очевидните факти.

Разнесе се напориста източна мелодия — някаква сладникава смесица от рап и музикални реверанси едновременно към исляма и хиндуизма, опакована в един претендиращ за пълно световно

господство рингтон. Съдържателят се опули зловещо — явно за да покаже на Олег, че не бива да се отпуска — и тръгна по посока на телефонния звън.

— Какво всъщност е станало тук? — попита полицаят.

— Аз видях... Видях...

— Какво видя?

Олег се помъчи да си спомни какво точно е видял. Оказа се сложно. Като че ли беше сънувал: в съня се гмурна на много голяма дълбочина, на която всичко беше черно-синьо, и си игра със странна медуза, а после тя му причини болка. И през цялото дълго време, докато се издигаше на повърхността, се мъчеше да не забрави нещо изключително важно, което трябваше да каже на хората.

Но когато се опита да го съобщи на внимателно слушащия полицаи, то се оказа пълна безсмислица — като камък, който под водата изглежда скъпоценен, а на повърхността се превръща в обикновено речно камъче:

— Ами този наш свят, в който живеем... Цялото това творение... То съществува скришом и абсолютно незабележимо... И е устроено по такъв начин, че ако някой от елементите му започне сериозно да се интересува от въпроса за естеството и предназначението на творението, този елемент незабелязано изчезва и след това творението пребивава... Никъде...

Полицаят кимна с разбиране и направи изразителен жест — сякаш се убоде със спринцовка в дебелия задник.

— Така ли? — попита той на руски.

— Не, не аз — честно отговори Олег, — а лайфспринг плюс плюс. И не тук, а край Бангалор.

Полицаят кимна още веднъж и се надвеси над него така, че да огледа зениците му.

Главата му с грижливо сресана коса закри слънцето и на Олег за миг му се стори, че около нея трепти прозрачен триъгълник, по който като по плавниците на скат пробягва бърза безспирна вълна. Нещо студено го убоде под лъжичката, но главата на полицаия се върна на предишното място и видението изчезна.

— Всичко е ясно. С лайфспринг в тази страна можеш да си докараш големи проблеми, приятел. Като начало трябва да съставим протокол и да те тикнем зад решетките. Но засега...

Полицаят се огледа и вдигна дебел пръст във въздуха.
— Засега все още можем да оправим нещата. Ще го обмислим ли, *or else*^[1]?

---

[1] Или (англ.). — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.